

ANTON MANZ VON MARIENSEE (1757–1830), ÎNTEMEIETOR AL MINERITULUI MODERN ÎN BUCOVINA

OVIDIU BĂTĂ

**Anton Manz von Mariensee (1757–1830),
Begründer des modernen Bergbauwesens in der Bukowina**

(Zusammenfassung)

Der Montanindustrieller Anton Manz von Mariensee, der als Begründer des modernen Bergbauwesens in der Bukowina betrachtet ist, kam in die Provinz im Jahre 1796 und kaufte gegen eine Summe von 24 000 fl. die Lager, Grubenbetriebe und Eisenhämmer in Jakobeny, die früher der lokalen, 1782 gegründeten und 1795 in finanzielle Schwierigkeiten geratenen Gewerkschaft zur Ausbeutung mineralischer Bodenschätze gehörten. Anton Manz begann seine Tätigkeit im Bereich der Erzgewinnung und -verarbeitung, indem er in verschiedenen Gebieten der Bukowina Schürfungen machen, neue Bergwerke errichten, Hochöfen und Eisenhämmer bauen liess. Er brachte ganze Familien von Bergleuten aus der Zips, liess ihnen Häusern bauen und gründete neue Ansiedlungen in dem Norden der Bukowina (Mariensee, Luisenthal, Eisenau, Freudenthal, Russ pe Boul u.a.). In den Eisenwerken von Jakobeny, Pozoritta, Eisenau wurden Stangen- und Bandeisen, Kupferplatten, Zeugwaren u. a. erzeugt. Im Sinne des aufgeklärten Josephinismus handelnd, versuchte er einige soziale Probleme seiner Arbeiter zu lösen und zwar bot er den Bergleuten und ihren Nachfolgern Renten und andere finanzielle Mittel an. Er wurde mit hohen österreichischen Orden ausgezeichnet. Sein Rücktritt aus der öffentlichen Tätigkeit geschah 1827, als er seinem Neffen, Vinzenz Manz von Mariensee (1800–1865) durch Testament sein ganzes Vermögen überliess.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Anton Manz von Mariensee, Montanindustrieller, Bergbau, Erzverhüttung, Ansiedlung, Zips, Jakobeny, Krlibaba, Pozoritta, Eisenau, Eisenwerke, aufgeklärter Josephinismus.

Anton Manz von Mariensee, considerat pionier și fondator al ramurii mineritului modern în Bucovina, este cel căruia i se datorează și înființarea de

Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, XXIV, 2 (49), p. – , Rădăuți – București, 2017

colonii germane în sudul Bucovinei, colonii în care s-au stabilit mineri germani din Zips și Boemia.

Tatăl său, Franz Anton Manz – născut în 1726, în Olmütz, Moravia –, a fost soldat austriac, apoi ofițer în Regimentul de Infanterie Königsegger. Și-a încheiat cariera militară în grad de căpitan la Depozitul de echipamente din Cremona, Italia. La 14 iunie 1786, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de serviciu credincios în cadrul armatei imperiale, i s-a conferit titlul nobiliar austriac „von Mariensee”¹.

Franz Anton Manz a fost căsătorit cu Anna de Vorinic, din căsătorie rezultând un fiu, născut la Mantua (Lombardia) – oraș în care era încartiruit Regimentul Königsegger –, la 22 februarie 1757, botezat Anton, cel care mai târziu avea să devină marele industriaș minier.

Despre tinerețea lui Anton Manz nu există multe informații. Se pare că a urmat cursurile Academiei Miniere (*Berg-Akademie*) din Schemnitz (Banská Štiavnica), unde a dobândit o pregătire temeinică, apoi experiență practică în exploatarea minereurilor în Steiermark (Stiria), fapt care ar explica excelențele sale cunoștințe în domeniul minier de mai târziu.

ANTON RITTER MANTZ VON MARIENSEE
Cavaler al Ordinului Imperial „Leopold”,
proprietar de mine și uzine metalurgice în Bucovina
Sursa: www.bildarchivaustria.at

¹ Erich Prokopowitsch, *Zum 130. Todestag des Gewerken Anton Manz von Mariensee*, în „Der Südostdeutsche”, München, 11. Jahrgang, Nr. 18, September 1960, p. 5.

Anton Manz von Mariensee a venit în Bucovina în anul 1796 (respectiv acum 221 de ani), când, cu sprijinul autorităților habsburgice, a achiziționat, la 20 iulie 1796, în schimbul sumei de 24 000 de guldeni/lorini², dreptul de exploatare a minereurilor din sudul Bucovinei, respectiv terenurile și exploatarea miniere, precum și instalațiile metalurgice din Iacobeni, adică un cuptor („Lisbet”) primitiv de topit fierul și două ateliere de prelucrare a fontei³. Aceste bunuri au aparținut Societății de Exploatare înființate în anul 1782, prin asocierea unor „notabilități” ale provinciei – civili și militari, funcționari de stat, oameni avuți etc. –, cu scopul de a exploata zăcămintele puse în evidență de Comisia de Explorare Geologică a Bucovinei (*K. k. Schurfcommission zur geologischen Durchforschung der Bukowina*), comisie constituită de Administrația militară a provinciei în anul 1779. Administrată de persoane necalificate, Societatea a întâmpinat greutăți în exploatare, a intrat în colaps financiar și s-a desființat, în anul 1795.

Anton Manz a adus și colonizat, la Iacobeni și în împrejurimi, 40 de familii de mineri și muncitori metalurgiști din comitatul Scepus (Zips), din Ungaria de Nord, pentru care a construit case, a reușit să reorganizeze și să reconstruiască vechile instalațiile din temelii – cu sprijin financiar de la sora sa, Franziska von Eyb, a construit, în 1802, un nou furnal, „Margareta”, două afânătoare de minereu, patru ateliere de prelucrare a fontei⁴ –, așa încât întreprinderea să devină o afacere profitabilă. Pe lângă instalațiile industriale, Anton Manz a construit, în Iacobeni, locuințe pentru mineri, un magazin de alimente (Magazinul Alb), o clădire a Administrației minelor, o turnătorie, ulterior și o uzină hidroelectrică.

Pentru întreprinderile sale din Iacobeni și, ulterior, Pojorâta, Anton Manz avea nevoie de minereu de fier pe care intenționa să-l exploateze din Maramureș și din Bucovina, în principal. În atenția lui erau domeniile Borșa, Moina și zona Bretila din Maramureș; zona Rusaia, din Transilvania; Domeniul Rădăuți (Cârlibaba, Iedu); moșia Arșița, în Iacobeni, la Șerba și Tolova; Domeniul Câmpulung – satele Fundu Moldovei, Colacu, Valea Stânei, Dadu, Orata, Sadova, Măgura, Vama, Paltin; zona Iacobeni – satul Vatra Dornei (Dealul Negru), satul Șaru Dornei, Pietrele Arse, Tarnița; moșia Iablonow din satul Mișin, districtul Kolomea, Galiția⁵. În Kolomea a fost proprietar de mine de cărbune (1820).

Pentru fabrica din Cârlibaba intenționa să caute argint, plumb și cupru pe Domeniul Borșa, pe Domeniul Rădăuți (în Iedu-Cârlibaba), pe moșia Humor (în

² Theodor Naske, *Manganz-Bergbau in der Bukowina*, în „Stahl und Eisen. Zeitschrift für das deutsche Eisenhüttenwesen“, Düsseldorf, 28. Jahrgang, Nr. 16, 15. April 1908, p. 543.

³ Oskar Hadbawnik, *Die Zipser in der Bukowina. Anfang, Aufbau und Ende ihres buchenländischen Bergbaues in den Nordkarpaten*, Augsburg, Landsmannschaft der Buchenland-deutschen (Bukowina) e. V., 1992, p. 60.

⁴ *Ibidem*, p. 61.

⁵ *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I. in die Bukowina (1817 und 1823)* în Rudolf Wagner, *Vom Moldauwappen zum Doppeladler: ausgewählte Beiträge zur Geschichte der Bukowina. Festgabe zu seinem 80. Geburtstag*, Hrsg. i. A. Von Paula Tiefenthaler und Adolf Armbruster, Augsburg, Hofmann Verlag GmbH, 1991, p. 489.

Tarnița, satul Ostra). În atelierele de la Pojorâta urma să se topească argintul și plumbul de la Mariensee-Cârlibaba și de la Borșa, iar fierul urma să fie topit și prelucrat o parte la Borșa, o parte la Iacobeni⁶.

În anul 1797, comisarul minier (*Bergkommissar*) Johann Méheș von Viski – angajat al lui Anton Manz, ulterior director al întreprinderilor (*Werksdirektor*) –, a descoperit, pe versantul sud-estic al Muntelui Fluturica, de la Cârlibaba, un zăcământ de galenă argentiferă. Manz a adus și aici 22 de familii de mineri – dintre cele 40 de familii aduse inițial la Iacobeni – din Zips (*Gründenerland*) și a pus bazele coloniei miniere Mariensee-Cârlibaba (1797).

Cârlibaba-Mariensee, Muntele Fluturica

Sursa: *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien 1889, p. 43.

După confirmarea existenței în zonă a diferitor zăcăminte minerale, Anton Manz și-a extins activitatea minieră. Începând din anul 1800, a concesionat terenuri și a deschis mine pentru exploatarea minereului de fier la Colacu, Rusaia (magnetit), Gărgălău, Valea Stănei (limonit), Șaru Dornei (mangan), Pârâul Cailor, Pojorâta și Eisenau, a început exploatarea galenei argentifere de la Cârlibaba-Mariensee, a cuprului de la Colacu.

În scopul întemeierii de colonii noi, Anton Manz a obținut, din partea Direcției Bunurilor Statului, terenurile de la Poiana Izvoru Hurghiș (pe Valea Moldovei) și Muntele Runcul Fusa (pe Valea Moldoviței)⁷.

În anul 1805, Johann von Méheș (*k. k. Schürfkommisär*) a reușit să descopere pe Dealu Negru, mai jos de Fundu Moldovei, un zăcământ de pirită cuprifera compactă – numit Sf. Treime (*Dreifaltigkeit*) –, cantonat în șisturi

⁶ *Ibidem*.

⁷ Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 62.

cloritoase, cu o grosime de 1,5–2 m, care se întindea până la Cârlibaba, în Valea Bistriței Aurii. Pentru exploatarea acestui zăcământ, au fost aduși coloniști minieri și au fost înființate coloniile Pojorâta (1805) și Luisenthal (1805–1806)⁸. În Pojorâta, s-a construit un furnal, împreună cu instalațiile necesare, pentru ca minereul de cupru să fie prăjit și topit la fața locului.

În anii 1807 și 1808, Anton Manz a construit, în Eisenau-Prisaca Dornei, șase ciocane de forjă pentru prelucrat fierul, în anul 1809 două ciocane în Rușii/Rus pe Boul, instalații pentru care aduce muncitori calificați din Zips⁹. Atelierele de la Rușii pe Boul, Freudenthal și Eisenau au fost alimentate cu fier brut – transportat cu căruțele peste Pasul Mestecăniș – de la fierăria din Iacobeni, din care se făceau bare, șine și plăci de fier.

În anul 1814, Anton Manz a construit, în Iacobeni, un al teilea furnal, „Josef”, după același model primitiv ca cel din 1782 – „Lisbet” –, precum și un atelier mare cu două ciocane, în timp ce, în aceeași perioadă, în vest, furnalele de același tip erau scoase din uz.

Nevoia crescută de energie trebuia acoperită cu lemnul pădurilor din jur, astfel că, tot în această perioadă, Manz a construit drumuri, iar la Bila și Șesuri, pe cursul superior al Bistriței Aurii, două ecluze, trimițând lemnul necesar cuptoarelor de topire, cu plutele, până la Iacobeni¹⁰. Fabrica de la Iacobeni avea produse cu „cea mai bună trecere sau vânzare în Moldova”¹¹ și formase deja un „milioner” (vezi *Anexa*).

La nivelul anului 1816, producția industrială a întreprinderilor Manz consta din: 59 888 ctr. (ctr./Ztr.=50 kg) fier (obținut din minereu de fier și din magnetit); 9 484 ctr. plumb și minereu de plumb; 1 533 ctr. minereu granular; 7 968 ctr. fontă brută; 1 109 ctr. fontă tuci; 5 188 ctr. bare de fier; 4 629 de lopeți; 4 444 de sape pentru porumb; 231 ctr. unelte agricole; 71 000 de cuie mari; 171 000 de cuie mici; 1 050 ctr. plumb moale; 1 068 ctr. litargă/oxid de plumb roșu; 1 100 Mark (Mark=0,281 kg) de argint fin; 804 ctr. diferite tipuri de cărbune. Toată această producție se ridica la valoarea de 437 740 de florini¹².

În anul 1817, în întreprinderile lui Manz lucrau 440 de muncitori, respectiv: 231 în fabrica din Iacobeni, 126 în fabrica din Cârlibaba, 67 în fabrica din Eisenau, 11 în fierăria din Moldovița, 15 în minele din Borșa¹³.

În anul 1820, zăcământul de la Dealu Negru a fost secționat de o falie, produsă probabil în urma unei alunecări de teren, fapt care a pus la îndoială rentabilitatea viitoare a afacerii și, astfel, i s-a dat posibilitatea lui Anton Manz să

⁸ Colonia a primit numele de Luisenthal în onoarea prințesei Marie-Louise de Habsburg, fiica lui Francisc I, viitoarea soție a lui Napoleon I.

⁹ Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 62.

¹⁰ *Ibidem*, p. 67.

¹¹ Dumitru Vitcu, *Precursori ai modernizării societății românești: Carol Mihalic de Hodocin*, Iași, Editura Junimea, 2015, p. 131.

¹² *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I....*, p. 489–490.

¹³ *Ibidem*, p. 490.

cumpere de la stat întregul ansamblu de mine și ateliere, în baza Hotărârii imperiale din 20 aprilie 1820, în schimbul sumei de 27 000 de guldeni¹⁴.

Cu ajutorul directorului Johann von Méheș, Anton Manz a reușit să redeschidă zăcămintul și să extindă lucrările de exploatare, așa încât producția de cupru pur a crescut de la 600 la 2 400 de chintale. Această mină i-a adus lui Anton Manz, precum și succesorului său, Vinzenz Manz, până în anul 1854, un profit mediu brut anual de 50 000 de guldeni¹⁵.

Anton Manz și-a concentrat atenția apoi asupra uzinei de la Iacobeni și a folosit profitul obținut la Cârlibaba și, ulterior, la Pojorâta, la extinderea acestei uzine, măbind-o și construind locuințe pentru funcționari. În cele din urmă, în anul 1823, a început construcția unui palat, în stil clasic, pe care el îl numea „Palatul-reședință” – *sein Wohn-Palee* – și cu care, potrivit declarațiilor sale, urma să-și încheie activitatea de constructor în Bucovina¹⁶.

La 4 aprilie 1821, Anton Manz a cumpărat de la stat mina de cupru de la Pojorâta – cu galeriile Peta și Runcu – și Luisenthal și a deschis patru galerii noi – Ana, Rudolf, Amalia și Cristi Himmelfahrt. Astfel, prin extinderea activității de minerit, Manz le-a oferit angajaților săi un venit și un trai sigur.

Întreprinderile miniere Manz au atins punctul maxim de dezvoltare economică în deceniul al treilea al secolului al XIX-lea.

Grija față de situația socială a muncitorilor și angajaților firmei sale, în spiritul iosefinismului, l-a determinat să sprijine construcția, în apropierea atelierelor, de locuințe, magazine, școli primare cu predare în limba germană pentru copiii minerilor, o capelă pentru minerii catolici și evanghelici, la Cârlibaba, să asigure pensii și ajutoare bănești familiilor celor decedați, respectiv văduvelor și orfanilor celor care au lucrat în folosul său.

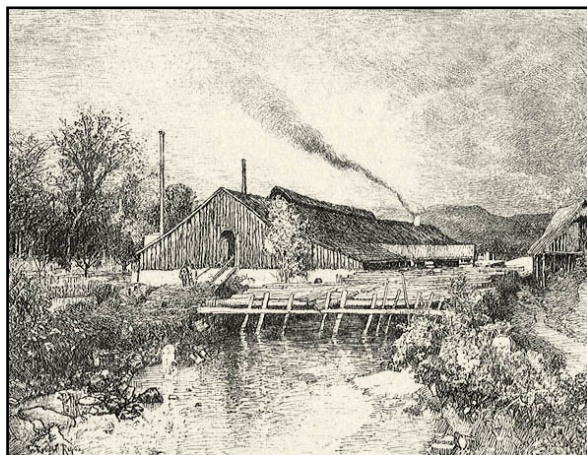
În prima călătorie a împăratului Franz I (1792–1835) prin Bucovina – călătorie făcută între 1 și 14 august 1817 –, acesta a trecut, în 12 august, și prin colonia de la Eisenau-Prisaca Dornei. În jurnalul de călătorie, se consemna: „În bazinul Vama, care se întinde într-o vale îngustă, [se vede], la stânga, noul sat înființat de Manz, cu case din lemn, construite în conformitate cu reglementările în vigoare și locuite, în întregime, de către țipseri. Există, de asemenea, o clădire mare, lungă, turnătorii lui Manz, dotată foarte frumos cu cinci ciocane cu burduf. Aici el face, din fierul de la Iacobeni, bare, șine de fier etc. Camera roții adăpostește o moară de apă. Deoarece râul Moldova nu îngheață, el lucrează fierul aici și îl vinde în Bucovina și Galiția, dar nu atât de mult, conform declarațiilor lui, încât să se lipsească de fierul importat. Turnătorii mai multe pot fi construite. Într-o casă cu un singur nivel este o cameră-școală, în care aproape treizeci de copii de

¹⁴ Oskar Hadbawnik, *op. cit.*, p. 63.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*.

ambele sexe sunt învățați să citească și să scrie”¹⁷. Turnătoria de la Eisenau a rămas principala sursă de venit a coloniștilor de aci până în anul 1870.

Fierăria din Prisaca Dornei-Eisenau

Sursa: *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien 1889, p. 513.

O mare onoare i s-a făcut lui Anton Manz când, în timpul aceleiași călătorii, împăratul Franz I a vizitat Iacobeni și împrejurimile și a poposit, ca oaspete, în casa acestuia, timp de două zile. Împăratul a vizitat în detaliu întreprinderea și chiar a intrat în minele de la Iacobeni și a relatat amănunțit, în jurnalul de călătorie, această vizită, a lăudat pricepera lui Anton Manz, precum și capacitatea sa organizatorică. Impresionat de realizările lui Anton Manz în Bucovina, împăratul i-a înmănat acestuia, la despărțire, Crucea de argint a Ordinului Imperial Leopoldin (*das Ritterkreuz des Leopoldordens*), ceea ce, pentru un reprezentant al vieții economice de atunci, era o înaltă distincție¹⁸.

În anul 1827, la vârsta de 70 de ani, Anton Manz s-a retras din afacere, într-un moment când aceasta era foarte înfloritoare, și i-a predat-o, în schimbul unei rente viagere, nepotului său, Vinzenz Manz von Mariensee (1800–1865), fiul fratelui său cu același nume – Vincenz Manz von Mariensee, ofițer, decedat la 25 octombrie 1827, în Transilvania –, pe care îl considera moștenitor al unei averi menite să-i ajute pe toți cei din jur.

Anton Manz s-a retras la Viena, în Seilerstätte. Verile și le petrecea în renumita Stațiune Balneară Bad Ischl, din Salzkammergut – localitate care i-a

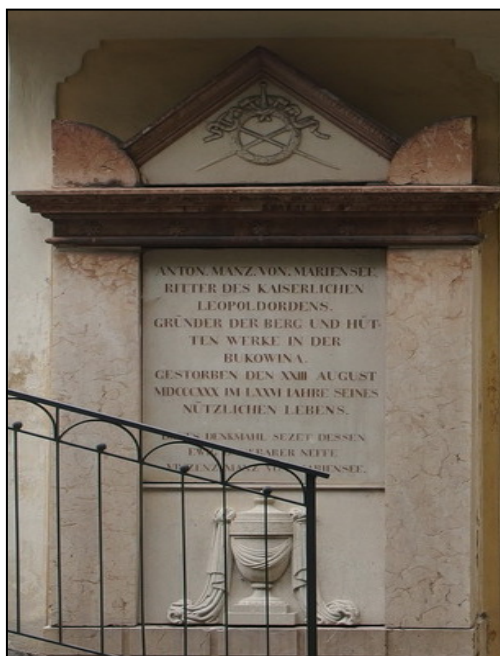
¹⁷ *Die Reisetagebücher des österreichischen Kaisers Franz I. in die Bukowina*, p. 480.

¹⁸ *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthums*, I. Theil, Wien, aus der k. k. Hof- und Staats-Aerial-Druckerey, 1826, p. 35; Erich Procopowitsch, *op. cit.*, p. 5.

acordat titlul de „cetățean de onoare”¹⁹ –, unde cumpărase, de la Franz Anton Graf Kolowrat, castelul Wolfsbüchl/Wolfshügel (azi Hrovat).

Și-a dat obștescul sfârșit – se pare din cauza unui „atac nervos” (*Nervenschlag*)²⁰ – la 28 august 1830, în Bad Ischl, fiind înmormântat în cimitirul de aici, la 30 august 1830.

Nepotul și moștenitorul său, Vinzenz Manz, i-a ridicat un monument funerar, realizat din marmură de Adneth, de peste doi metri înălțime, care se mai păstrează și astăzi pe peretele sudic al Capelei Sebastian²¹.

Monumentul funerar al lui Anton Manz von Mariensee
din cimitirul Stațiunii Balneare Bad Ischl, Salzkemmergut.

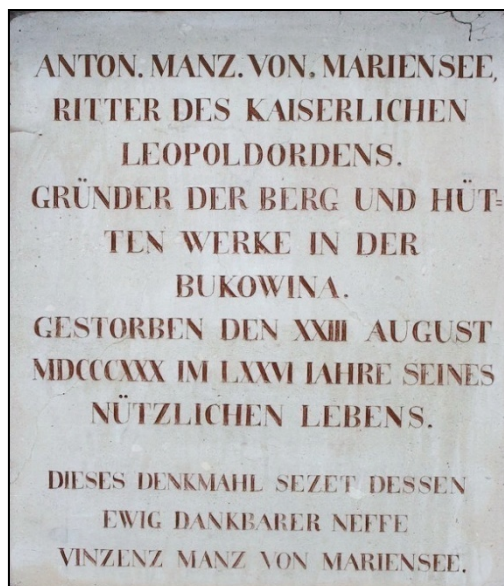
Sursa: <https://anton-manz.zurerinnerung.at>

Pe piatra funerară, flancată de două coloane stilizate, a fost inscripționat epitaful: „Anton Manz von Mariensee, cavalier al Ordinului Imperial «Leopold», fondator al uzinelor și minelor din Bucovina, decedat la 28 august 1830, în anul al 73-lea al folositoareii sale vieți. Acest monument funerar a fost ridicat în semn de veșnică recunoștință de nepotul Vinzenz Manz von Mariensee”.

¹⁹ Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 5.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Cf. <https://anton-manz.zurerinnerung.at> (accesat: 10.07.2017).

Epitafiu de pe piatra funerară
Sursa: <https://anton-manz.zurerinnerung.at>

Conform testamentului, datat Viena, 10 decembrie 1827 – testament ale cărui proceduri succesoriale au fost efectuate de către Guvernul Landului Austriei Superioare, cu sediul la Linz²² –, averea sa – despre care el spunea că „a fost dobândită prin hărnicie și pricepere, pe căile cele mai legale și cu bună-credință față de fiecare”²³ – a fost moștenită de nepotul său, Vinzenz Manz von Mariensee, care urma să preia, ca moștenire universală, toate uzinele, minele și celelalte bunuri imobile, aceasta deoarece Anton Manz fusese căsătorit cu Josepha Edlen von Ebenau, cu care nu avusese copii și de care se despărțise ulterior.

Testamentul său avea și o serie de dispoziții, prin care numeroase rude și apropiați primeau sume considerabile de bani. Nu i-a uitat nici pe foștii săi colaboratori credincioși din Bucovina. Astfel, copiilor directorului minelor, Johann von Méhes – decedat în 1827, la vârsta de 65 de ani –, le-a lăsat 20 000 de florini, iar supraveghetorului uzinei din Iacobeni, Seeling, suma de 4 000 de florini și a dispus ca fiul acestuia să studieze la Academia Minieră din Schemnitz, pe cheltuiala fabricii.

De mare importanță era punctul 14 din testament: „Fiecare funcționar al uzinei și al minelor mele, care în ultima lună octombrie [a anului] 1827 se mai afla în serviciul meu, precum și funcționarii pensionați de mine, femeile și copiii

²² Erich Prokopowitsch, *op. cit.*, p. 5.

²³ *Ibidem.*

acestora vor primi valoarea lunară a salariilor și pensiilor lor. De asemenea, fiecare persoană care, în octombrie 1827, se afla în serviciul meu – miner, muncitor, fierar, zidar, tâmplar, turnător și alții asemenea –, precum și toți angajații de la Administrația din Iacobeni și arendașii, cei care fac aprovizionarea, văduvele și copiii lor vor primi câte o alocație lunară sau ajutor lunar²⁴.

Aceste dispoziții testamentare demonstrează legătura profundă dintre Anton Manz și angajații de la uzinele sale din Bucovina și urmașii acestora. Încă din timpul vieții, minerii țipseri îl numeau – așa cum se constată din vechi scrisori și petiții –, pe bună dreptate, „tatăl care le asigură pâinea cea de toate zilele”²⁵.

Reiese, din acest fragment al testamentului, și receptivitatea industriașului Anton Manz față de nevoile și statutul social al colaboratorilor săi, aspect care îl făcea să fie unic în rândul patronilor din acea vreme.

ANEXA

III. Contribuții la cunoașterea minelor din statele ereditare c. c.

1. Minele și uzinele metalurgice de la Iacobeni și Mariensee, de pe lângă mina de argint din Cârlibaba, în Bucovina

Uzina siderurgică de la Iacobeni, de lângă Bistrița Aurie, produce în prezent, împreună cu atelierul metalurgic de la Vama, aflat la 6 mile distanță [o milă austriacă = 7,585936 km; 45,5 km, n. n. – O. B.], cu ajutorul a două furnale, șapte cuptoare, un atelier de laminat tablă și două ateliere de fabricare a uneltelor, plus un atelier de fabricat cuie, anual până la 10 000 cent. fier brut, 4 500–5 000 cent. bare de fier, 100–150 cent. tablă, 180–200 cent. unelte – precum: lopeți, sape pentru vie, belciuge, zăvoare, cârlige, ciocane pentru cariere de piatră, pene pentru crăpat pietre, greble, obiecte metalice pentru mori, unelte pentru sticlărit și arderea potasei, fierăstraie, nicovale, ciocane etc. – și peste un milion de cuie.

Fierul produs aici este foarte căutat pentru ductilitatea și tăria lui, iar obiectele făcute din acest fier sunt trimise până la București și Iași. Cele 17 mine de fier ce aparțin uzinei siderurgice amintite (14 dintre ele se află pe domeniile Câmpulung și Ilișești în Bucovina, două în Comitatul Maramureșului și una în Transilvania) sunt atât de bogate în fier, încât producția anuală, eliminând dificultățile inerente, a crescut exponențial și ar putea aproviziona din belșug întreaga Galiție cu acest important produs.

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ *Ibidem.*

Mina de plumb, care conține și argint, de la Mariensee (lângă Cârlibaba) furnizează anual 650–800 mărci de Ag fin [o marcă vieneză = 0,281 kg, n. n. – O. B.], 700–900 cent. plumb și 150–200 cent. oxid de plumb (pudră). Argintul obținut se trimite la Karlsburg [Alba Iulia], în Transilvania, la monetăria imperială.

Întregul personal de funcționari de la uzina metalurgică și de la mina de plumb constă din 19 angajați. Personalul complet de lucru, inclusiv tăietorii de lemne, căruțașii, plutașii etc. se ridică la 800–1 000 de persoane.

Direcțiunea uzinei mai are în subordine un medic, un învățător, un profesor de muzică și o moașă.

Sursa: „Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat“, Wien, Nr. 41., Mittwoch, den 20. May 1812, p. 245–246.